

Maranathakerk 6 augustus 2023

Lezingen: 1 Koningen 3, 1-15

Marcus 7, 31-37

In een museum in Hamburg zijn een reeks houten beelden te zien gemaakt door de Duitse kunstenaar Ernst Barlach. Deze verzameling van 9 beelden kreeg als titel mee: Fries der Lauschenden. Lauschen is een zeer intense vorm van luisteren.

Al deze gestalten openen zich voor iets wat boven hen zelf uitgaat. Zij vangen iets op van een andere kant.

Je ziet dat aan hun houding, hun blik, hun concentratie, hun handen. Barlach maakte een aantal van deze beelden oorspronkelijk als onderdeel van een Beethovenmonument in Berlijn. Daarbij had hij dus in gedachten dat deze luisteraars afstemmen op een melodie, op iets wat het waard is om gehoord te worden.

Aandachtig luisteren, horen, is in de bijbel cruciaal. Het is zelfs de kern van Israels geloof: Hoor, Israel. En dan gaat het over het horen naar de tora.

Want het geloof is uit het gehoor. De joodse traditie kent groot gewicht toe aan het menselijk oor. Want daar zetelt Wijsheid, niet in het brein, het hoofd. Wie hoort zal leven!

Daarbij staan horen en gehoor geven nooit los van elkaar.

Dus wat je hoort kan niet het ene oor in en het andere uit gaan. Dat wat je hoort heeft betekenis, ja gevolgen voor je inzichten en je gedrag.

Als de politicus zegt: ik heb u gehoord, gebeurt er dan ook iets mee? Of wordt het geparkeerd en blijft het daar? Of de leidinggevende die tegen zijn medewerker zegt: je suggestie neem ik mee, maar vervolgens hoort die medewerker er nooit meer van.

Horen, met aandacht luisteren, leidt altijd tot doen.

Vanzelf gaat dat niet, goed luisteren. We betrappen onszelf er vast wel eens op dat we voor onze beurt spreken, te snel iets invullen, met een advies komen of met een eigen verhaal.

Vanzelf gaat het niet. Ook in het publieke debat: de politiek filosoof Michael Sandel uit de VS hoorde ik dit jaar in het programma Buitenhof zeggen: we zijn het luisteren verleerd. Het vermogen om te horen naar de morele principes en de zorgen achter de overtuigingen van mensen. Hij noemt het een van de oorzaken van polarisatie. Wat je op het moment overal ziet, zegt hij, vooral ook via social media, is een wedstrijd in schreeuwen. Luisteren is een kunst die steeds opnieuw geleerd moet worden.

Nee, zo open zijn onze oren niet altijd. Openstaan voor de Eeuwige, voor elkaar, dat moet in ons blijkbaar steeds weer getriggerd worden. En dat doet mij denken aan een psalmregel waar de psalmist zegt:

U hebt mijn oren voor U geopend. Daarmee zegt hij: zelf kon ik het niet, horende was ik doof. Letterlijk staat er in de psalm dan zoiets als: U hebt mijn oren uitgehouwen, God die als een beeldhouwer ons eigenhandig een oor uithouwt, een opening creëert, zodat we horen, en er dientengevolge menselijke communicatie mogelijk is. Dat moet aan ons gebeuren.

Zoals ook bij die mens in het evangelie, een mens die niet kan horen en niet goed kan spreken. Er komt geen woord binnen en er komt geen woord uit. Een mens gevangen in zijn eigen stilte en eenzaamheid. Een geïsoleerd bestaan.

Hij staat voor het communicatieloze leven.

En bij monde van Jezus horen we dan Gods bevrijdend woord: Effatha: word geopend!

Ons gesloten bestaan, onze onmacht, of onze onwil, onze weerbarstigheid, het moet steeds weer worden opengeboren. Aan ons gebeurt het.

Wie dat ook beseft is Salomo. Als hij koning wordt is daar een chaotische periode aan vooraf gegaan. Salomo ziet op tegen zijn koningschap . Hij weet dat er veel op het spel staat maar vindt zichzelf maar een kleine jongen. 's Nachts piekert hij daarover. Dan droomt hij en in die droom spreekt God tot hem: vraag wat je wilt en ik zal het je geven.

Van alles had hij kunnen vragen : eigenschappen die hem als een sterke man neerzetten, al die dingen die in onze wereld imponeren: krachtige uitstraling, macht en aanzien, succes, rijkdom.

Maar niets van dat alles vraagt hij. Salomo gaat niet voor het pluuche. Hij vraagt niet iets om zijn ego te strelen.

Hij vraagt om een *horend hart*. Meestal vertaald met 'een opmerkzame geest' , maar in het Hebreeuws staat er letterlijk een horend hart.

Want het zal erom gaan dat hij in zijn ambt van koning goed zal kunnen luisteren, situaties goed zal kunnen inschatten, om dan in overeenstemming met wat hij hoort rechtvaardig te kunnen handelen, goed recht te kunnen spreken, een belangrijke taak van de koning in die tijd. Een horend hart. Daar komt ook bewogenheid bij kijken

Zo stelt Salomo stelt niet zijn eigen belang voorop maar vraagt wat hij nodig heeft om de ander, om zijn volk te dienen.

Het gaat hem geheel en al om de inhoud van zijn koningschap. Zo zou je toch alle leiders, bestuurders, leidinggevenden wensen. En zouden ook wijzelf dat ook moeten hebben in het omgaan, leven en werken met elkaar? Elkaar ruimte bieden, openstaan, eerst luisteren, dan pas spreken.

Ik zie Salomo dan ook tussen die Lauschenden van Barlach staan. De luisterenden als zachte krachten in verharde tijden. Barlach maakte zijn beelden in 1934, de tijd van Nazi-Duitsland.

Tegen die tijdgeest in, waarin úiterlijke, fysieke kracht telde, de Uebermensch, toont Barlach de mens in zijn innerlijke kracht, die zich uit in ontvankelijkheid en kwetsbaarheid.

Iedere tijd heeft zulke luisterenden nodig.

Ook onze tijd. Juist onze tijd met zoveel polarisatie, waar het vaak hard tegen hard gaat in discussies, waar vertrouwen lijkt te hebben plaatsgemaakt voor een doolhof aan regels. Waar de nuance vaak ver te zoeken is.

Wie oren heeft die hore! Hoe vaak klinkt deze oproep in de bijbel niet.

Dat appel suggereert dat wij daartoe ook in staat zijn.

Hoe? Omdat er eerst naar ons geluisterd is.

Omdat we een horende God hebben.

Waar andere goden doof zijn, ze hebben een mond maar spreken niet en oren maar horen niet, is de God van Israel, de God van Jezus, een God, die zich naar ons heeft toegewend en zich niet doof heeft gehouden.

en dit horen heeft omzet in bevrijdend handelen.

Dat is de grondtoon, de grondmelodie van heel de schrift.

In Jezus heeft dat handen en voeten gekregen.

Dat brengen we ons te binnen als we de maaltijd vieren, dat Hij mens met ons geworden is tot in onze diepste diepten.

Dat Hij nooit te ver is om ons te horen.

En in het ontvangen van brood en wijn mogen wij dan kracht opdoen om ook dat spoor te volgen.

Ons voegen bij de luisterenden en afstemmen op de melodie van het Koninkrijk.

Tussen veel dissonanten en allerlei kabaal de geruchten opvangen van een andere wereld, de momenten herkennen waarop even iets oplicht van hoe het leven ook kan zijn, onze oren niet laten hangen naar de tijdgeest maar naar de wind van Gods Geest.

Zijn woord horen van liefde, vrede en recht. Opdat, om met Paulus te spreken, wij kunnen onderscheiden waarop het aankomt, wat wezenlijk is. Moge ons dat gegeven zijn.